

αρχαιολογικά

Παροράματα τεύχους 42

Ο τίτλος του άρθρου του Ν. Ξένου, σελ. 29, είναι: «Σφάγιον». Το φυσικό δίκαιο ως θεοδικία». Στη σελ. 93 η εικ. 5 αντικαθίσταται με την 6 της σελ. 94. Στη σελίδα 95 λεπτει η εικόνα που αντιστοιχεί στη λεζάντα 13. Και στη σελ. 94 η αριθμηση των εικόνων από 7 ως 13 γίνεται 6 ως 12. Σελ. 79, η εικ. είναι από το βιβλίο της Ε. Ψυχogiου: «Λεχνιά», ο τόπος, τα οπία, 1987». Σελ. 106, οι σημειώσεις έπονται του πίν. της σελ. 107 (Α', Αντικείμενα αρχιτεκτονική). Σελ. 108, μετά τη Νεοκλασική αρχιτεκτονική να προστεθούν οι σημειώσεις:

1) Για τη νεοκλασική αρχιτεκτονική στη Χαλκίδα δεν υπάρχει κανένα δείγμα. Στο Λεόνκωμα «Νεοκλασική αρχιτεκτονική στην Ελλάδα» της Εμπορικής Τραπεζής Ελλάδος, Αθήνα 1967, δημοσιεύονται οι φωτογραφίες 6, 13-15, 22 και 36 του παρόντος καταλόγου. Για τις προσβάσιμες καταγραφές των νεοκλασικών της Χαλκίδας βλ. Α. Κ. Αλεξανδρπούλου: Άγιναις, ο μνημειακός πλούτος της Ελλάδος, «Το Θέμα», 23.6.1974. Γενικά για το θέμα, και με ιδιαίτερη αναφορά στην Πάτρα: Α. Γ. Καλογεροπούλου, Αδριτική ανάγκη να διασώζονται μερικά νεοκλασικά κτίρια, «Η Καθημερινή», 20.2.1977.

2) Χαρακτηριστικό για τη γενική αδιαφορία επιστητών: «Γράμμα στο νεοκλασικό του», στην εφημ. «Το Νέο», 28.11.1987.

3) Η κατασκευή του τελεσίου το 1905 και τον επόμενο χρόνο εγκαινιάστηκε. Θ. Θούρα, Τα εκατοντάχρονα του ευβοϊκού τόπου, Α (1850-1909), ανάτομο από το περιοδ. «Ευβοϊκός Λόγος», Χαλκίδα 1959, σσ. 14-15.

4) Η θεμελίωση του έγινε τον Μάρτιο του 1906 και στο τέλος Σεπτεμβρίου 1909 τελέσθηκε η κατασκευή, Βεσθάρ, ό.π., σ. 14.

5) Το σπίτι χρησιμοποιήθηκε για το πρώτο υποκατάστημα της Εθνικής Τραπεζής της Ελλάδος το 1850. Βλ. εφημ. «Ευρώπη», 28.11.1876, και Σπύρου Κοκκίνη, Ιστορική περίοδος στη Χαλκίδα, «Προοδικτική Ευβοία», 5.6.1991.

6) Βλ. τη σημείωση αριθ. 6 στο: «Νεοκλασικά ταφικά μνημεία στο νεκροταφείο Χαλκίδας». Σημ.: ο αστερίσκος σημαίνει επί καταβολή-σταναν μετά το 1976.

Σελ. 52, οι εμπροσθοτύποι των νομισμάτων αρ. 2 και αρ. 11 αντιστρέφονται.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Δύο εκπαιδευτικά προγράμματα για το Βυζάντιο

Η Α' Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων σε συνεργασία με το Τμήμα Βυζαντινών Μουσείων του Υπουργείου Πολιτισμού διοργανώνει στις 24-5-92 εκπαιδευτικό πρόγραμμα στη Μονή Καισαριανής. Πέρα από το κύριο μέρος των ορθόδοξων μοναχών, που είναι η εργαστική τους ένωση με το Θεό, το πρόγραμμα θα εληφεί πως ζούσαν οι μοναχοί στο Βυζάντιο και γιατί γνώριζαν τέτοια ανάπτυξη της μοναστηρία. Επίσης, για τέταρτη χρονιά φέτος, το Βυζαντινό Μουσείο Αθηνών και το Τμήμα Βυζαντινών Μουσείων οργάνωσαν το πρόγραμμα: «Μια Μέρα στο Βυζαντινό Μουσείο» (23.5.1992).

Το προωπικό του Μουσείου, και άλλων Ιδρυμάτων και Μουσείων, έδειξαν τη δουλειά τους και εζηγήσαν τις γνώσεις τους. Πώς κατασκευάζεται μια εικόνα κλπ. Ακόμα τα παιδιά έφτιαξαν το δικό τους ψηφιδωτό με χάντρες, τη δική τους γλυπτική σε σασού-ι κ.ά., και παρακολούθησαν οπτικοακουστικό πρόγραμμα για την κατασκευή των τοιχογραφιών και θιντοσταίνια για τον βυζαντινό πολιτισμό. Δίδασκαν την εικονογραφημένη ιστορία ενός μνημείου της επισκοπής και παρακολούθησαν τη μέρα ενός βυζαντινού ζωγράφου.

Καταστροφές

Περιοχή ιδιαίτερα σημαντική, χαρακτηρισμένη ως Εθνικό Διατηρητέο Μνημείο, το απολιθωμένο δάσος της Λεσθού κινδυνεύει από αυθαίρετες και παράνομες (!) εγκαταστάσεις της ΔΕΗ, η κατασκευή των οποίων έχει χρηματοδοτηθεί από την ΕΟΚ. Το πετρωμένο δάσος, ηλικίας 20 εκατομμυρίων ετών, κινδυνεύει να καταστραφεί από την αδιαφορία, την επιπολαιότητα και την κερδοσκοπία!

Τάφος στην Πιερία

Μακεδονικός τάφος, αυλημένος ήδη κατά την αρχαιότητα, αποκαλύφθηκε στην Πιερία (στο Κορίν, ανατολικά της Κατερίνης), σε μικρή απόσταση από τον άλλο γνωστό μακεδονικό τάφο, εκείνης της Πύδνας. Τα λείψανα που άφησαν οι αρχαιολόγοι καθώς και η αρχιτεκτονική του μορφή μαρτυρούν για τη σπουδαιότητά του.

Η Κιθαβρία

Οι εκδόσεις ακριτάς σε συνεργασία με το Ιταλικό Μορφωτικό Ινστιτούτο Αθηνών και το Ίδρυμα Γουλιέλμ-Χορν οργάνωσαν τον Απρίλιο (1992) διήμερο εκδηλώσεων αφιερωμένων στην Κιθαβρία. Χώρος που κρατά ακόμα στοιχεία της ελληνικότητάς του, η Κιθαβρία έχει να επιδείξει στοιχεία αρχαίου ελληνικού πολιτισμού, βυζαντινά μνημεία καθώς και στοιχεία λαϊκού πολιτισμού που δίνουν τη ζωντανά του ελληνικού πνεύματος στην περιοχή.

Νέα από την Ερέτρια

Στον απόηχο των εγκαινίων του κεντρικού μνημείου της Εύβοιας στη Χαλκίδα, το οποίο επαναελευθερώθηκε ύστερα από 10 χρόνια και όπου επανεκτέθηκαν με λιτό και παιδευτικό τρόπο οι προϊστορικές, κλασικές και ελληνιστικές αρχαιότητες του νησιού, και των εγκαινίων του μνημείου της Ερέτριας, όπου η συνεργασία της ΙΑ' Εφορείας Αρχαιοτήτων και της Ελέκτιλης Αρχαιολογικής Σχολής χάρισαν στο φιλόλαλο κοινό και στο λαό της Εύβοιας ένα νέο σύγχρονο μουσείο, στο οποίο για πρώτη φορά εκτίθενται μοναδικά ευρήματα από τις τελευταίες ανασκαφές στην Ερέτρια, την Αιμυρίωνη και το Λευκίται, πρὸε δυτικώς να προστεθεί το γεγονός της καταστροφής σημαντικού αρχαιολογικού χώρου, μέσα στην καρδιά της Αρχαίας Αγοράς της Ερέτριας. Ενα γεγονός που διεκδικεί θλιβερή πρωτιά στην ατέλειωτη μαύρη λίστα των κακοποιήσεων που υφίστανται καθημερινά τα μνημεία της αιώτατης αλλά και της πρόσφατης ιστορίας μας. Τη νύχτα της Σαββάτου 28 Σεπτεμβρίου 1991, συννεφιασε το δάμιο Ερέτριας προχάρσις στην επικείμενη της πλάτεις της Αρχαίας Αγοράς (χωρίς να διαθέτει άδεια της ΙΑ' Εφορείας Αρχαιοτήτων) και στην πρωτοφανή στα αρχαιολογικά χρονικά εξάρτηση του περιφραγμένου αρχαιολογικού χώρου του περιθώριου της Θύλης της Αρχαίας Αγοράς, ο οποίος επίσης επισημαιοτάθηκε, με σκοπό ο ενιαίο πλέον χώρος να «αποσημειωθεί» με την κατασκευή σύγχρονης πλάτεις.

Αν και είχε προηπάρει συνεννόηση για περιορισημένης μόνο έκτασης παρεμβάσεις στο χώρο, ώστε να διαχευτούν στη θαλάσσια το όμβρια ύδατα, οι οποίοι προκλήθηκαν της ημέρας των μεγάλων βροχοπτώσεων, η μικρή έκτασης επέμβαση πρὸε της διαστάσεις μεγάλου έργου και η καταστροφή του περιφραγμένου αλλά και μεγάλης έκτασης υπό ανασκαφή χώρου έγινε ταχύτατα. Επί τη αρμόδια Εφορεία βρέθηκε πρὸε τελεωμένων γεγονότων, μη μνησθέντων των υστερών ούτε καν να εκτιμηθεί το μέγεθος της καταστροφής.

Η προσπάθεια να γίνει αυτοφία στο χώρο είναι ως αποτέλεσμα την εξεύριση της προϊστορίας, τον προμηλακιόμο αρχαιολόγου της ΙΑ' Εφορείας και την εκδηλωτική τους από- οφάρα. Η αστυνομία εμπροσθήθηκε να επαρω- ούσει απελευθέρωση του χώρου, του ΥΠ.Π.Ο. και της ΙΑ' Εφορείας, που ήλπιούν την άμεση αποκατάσταση του χώρου, σύμφωνα με το γράμμα του Αρχαιολογικού Νόμου. Τα έργα βρισκονται ήδη στο τελικό τους στάδιο, ενώ κανείς δεν είναι σε θέση να εκτιμηθεί την ακριβή έκταση της επικημωμένης ούτε το μέγεθος των ζημιών που προκλήθηκαν στο χώρο, αφού η πρόβλεψη είναι αδύνατη, ύστερα μάλιστα από ψήφισμα που εκδόθηκε από το Δάμιο Ερέτριας, σύμφωνα με το οποίο «... ο λαός της Ερέτριας απαγορεύει στην κυρία Σακελλαράκη να ξαναπατήσει στα χώματά της και αν εκλιμείσει θα την απομακρύνουμε με τη βία... Σύμφωνα με το ίδιο πάλι ψήφισμα, «... Εάν η αρμόδια υπηρεσία και η κυβέρνηση δεν απομακρύνουν την κ. Σακελλαράκη, επιτρέποντας σύγχρονας σε μας να συνεχίσουμε τα έργα μας, θα αποφασίσουμε ανέδοντο αγανά και της Αρχαιολογικής Υπηρεσίας και θα αφήσουμε το λαό να εξεγερθεί... όπως έγινε στο Ηρόδοτο, στη Θήβα και την Πάτρα πέρα στα λείψανα χρόνια... Το τέταρτο θέμα ηλκήτικ τάξης που δημοιοτήθηκε, αλλά και το ουσιαστικότερο: η αποκατάσταση των καταστροφών στην καρδιά της μοναδικής αρχαίας ελληνικής πόλης που θα μπορούσε να αποτελεί πανελλαδικό τον μόνιο διαχρονικό αρχαιολογικό χώρο που θα παρουσιάσει την εξέλιξη της αρχαίας πό-

λης δίπλα στη σύγχρονη εκδοχή της— αρκεί να είχε υπάρξει από ετών η βούληση των αρμοδίων— παραμένει στη τιμητική αλυσίδα. Οι χρήσιμες αλλά μάλλον χλιαρές αντιδράσεις φορέων και επιθυμιών προκλήσαν δεν απέδωσαν πολλά μέχρι στιγμής. Η αίτηση που περιέβαλε πρόσφατα την Ερέτρια, με την προβλεπή του μπει-Ευκαρία του ανοιγμάτων του νέου μουσείου, αμαυρώθηκε εν μια νυκτί από τον Δρόμο. Να σημειωθεί ότι ο Δήμος οφείλει την πρόσφατη αναβάθμιση (από απλή κοινότητα) ακριβώς στις αρχαιότητες που ελαφρά τη καρδιά επικαλύπτει σήμερα με γύψο και άσφαλτο, παρερμηνεύοντας την αποστολή του.

Υ.Γ. Οι ατυχείς πολιτικές προεκτάσεις που έλαβε το θέμα και οι οποίες εμπόδιζαν την αποκατάσταση των ζημιών, έστω και την τελευταία στιγμή, ίσως δεν θα πρέπει να αποσολοχθούν αυτό το έντυπο.

Ε.Σ.-Σ.

Βυζαντινές μικρογραφίες στο κέντημα

Υπήρχε μια συνήθεια στο Βυζάντιο, οι μικρογραφίες που κοσμούν τους κώδικες από πάπυρο ή περγαμηνή, με θέματα από την Παλαιά και από την Καινή Διαθήκη αλλά και από την καθημερινή ζωή στην πόλη και την ύπαιθρο, να μετέφερονται με απόλυτη πιστότητα σε διαφορετικά υλικά, όπως το ψηφιδωτό, το μάρμαρο ή το μέταλλο και η βυζαντινή ακολουθώντας τη βυζαντινή αυτή παράδοση, τρεις μικρογραφίες από κώδικες του 11ου και 12ου αιώνα, τα πρωτότυπα των οποίων βρίσκονται στις μοναστικές συλλογές του Αγίου Όρους και της Πατριαρχικής Βιβλιοθήκης των Ιεροσολύμων, μεταφέρθηκαν με κάθε λεπτομέρεια στον καμβά.

Το θέματα είναι παρμένα από την καθημερινή ζωή στο Βυζάντιο και συγκεκριμένα από τη ζωή της ύπαιθρο, μέσα από την αλλαγή των εποχών και τις σχολικές των ανθρώπων της. Πρόκειται α) για τον θεριστή, με νυφωρόβρατα που δόσκουν σε πρόσωπο λιβάδι, β) για φάρμαδο που φαρμακύνει στα δάδια νερά, και γ) για ένα περιβάλλον με μπλές το φθινόπωρο. Κατά τη μεταφορά της μικρογραφίας στον καμβά, η έμφαση δόθηκε κυρίως στη θεματογραφία της. Έτσι, το σχήμα είναι ήδη σταμπαμμένο στον καμβά και οι θελονικές είναι λίγες και απλές. Κάθε κέντημα είναι σε μορφή κίλ, δηλαδή περιέχει τον καμβά, τις κλωστές, θελώνες, αβήλας για την κέλευση του κεντήματος και σύντομη ανασφορά στην ιστορία του πρωτοτύπου.

Το κέντημα, ενώ παραδοσιακά ήταν ανασπαστο μέρος της καθημερινής ζωής της Ελληνίδας, τα τελευταία χρόνια έχει παραμεληθεί κυρίως από την εργαζομένη έξω από το σπίτι γυναίκα, της οποίας η βελόνη και ο κεντήματος και απασχόληση με κάτι προσωπικό περιόρισσαν στο ελάχιστο. Τα κεντήματα αυτά και η σχετική ευκολία της κεντήματος τους έρχονται να γεμίσουν ευχάριστα και δημιουργικά αυτές τις λίγες ώρες Εξοχής.

Τη σειρά «Βυζαντινές Μικρογραφίες στο Κέντημα» θα βρείτε στο βιβλιοπωλείο Εκδοτικού Κέντρου (Αθήνα, Νίκης 4, και Ψυχικό, Εμπορικό Κέντρο Ψυχικού).

As γνωρίσουμε...

«Ο Σύνδεσμος Φιλολόγων Κεφαλονιάς-Ιθάκης έχει ξεκινήσει από τον Ιούνιο 1991 καμπάνια με σύνθημα: "Τα Μνημεία μας: γνωριμία, διατήρηση, ζωή", η οποία έρριχνεται σε εξέλιξη. Είναι μια προσπάθεια που σκοπεύει να ανακινήσει το θέμα της γνωριμίας και προστασίας της μνημειακής κληρονομιάς της Κεφαλονιάς και της Ιθάκης, αρχαιότερης και νεότερης, να ευαισθητοποιήσει αρμόδιες υπηρεσίες, κοινωνικούς φορείς και άτομα, να συντονίσει τη δράση για την προώθηση και επίλυση σχετικών προβλημάτων...»

«Η ανάδειξη και προστασία της μνημειακής μας κληρονομιάς συνδέεται άμεσα και πολλαπλά με την αυτογνωσία μας, με τη συγκρότησή μας ως έθνους με τη συνέχιση της ιστορικής μας πορείας ως λαού».

Γι' αυτό και μέχρι σήμερα πραγματοποιήθηκαν πολλές και ενδιαφέρουσες εκδηλώσεις: εκθέσεις, ομιλίες, σχολικές δραστηριότητες, που καλό θα ήταν να χρησιμοποιούν ως παράδειγμα για παρόμοιες και σε άλλα μέρη της Ελλάδας.

Πληροφο.: Σύνδεσμος Φιλολόγων Κεφαλονιάς-Ιθάκης, Βασ. Γεωργίου 4, 281 00 Αργοστόλι.

Σημαντική δωρεά στο Μουσείο Μπενάκη

Το Φωτογραφικό Αρχείο του Μουσείου Μπενάκη εμπλουτίστηκε πρόσφατα με σημαντική δωρεά της αρχιτέκτονος Μαρίας Ζαγορησίου.

Με κύριο θέμα το παραδοσιακό ελληνικό σπίτι, το φωτογραφικό αρχείο της Μαρίας Ζαγορησίου ξεκινάει το 1946, εποχή που ο ελληνικός χώρος ήταν ακόμα αδιάρθρωτος από την τουριστική κφόδο, και φτάνει ως τις μέρες μας, καλύπτοντας και τις πιο απομακρυσμένες γωνιές του ελληνικού τοπίου. Με την ολοκλήρωση της καταγραφής του υλικού της εμπλουτίζεται και συμπληρώνεται σε πολλά σημεία το Φωτογραφικό Αρχείο του Μουσείου Μπενάκη. Θα αξίζει πάντα να γίνει μια ολοκληρωμένη μελέτη για το ελληνικό παραδοσιακό σπίτι, που θα είναι το αποτέλεσμα πολυχρονής προσπάθειας και βαθιάς γνώσης του θέματος.

Εκπαιδευτικά προγράμματα στα Μουσεία για σχολικές ομάδες (7-12 ετών)

Το Σωματείο «Παιδικό Μουσείο» συνεχίζει για πέμπτη συνεχής χρονιά τα Προγράμματα Ειδικής Διδασκαλίας. Είναι τα προγράμματα θύρα σε σχολικές ομάδες παιδιών ηλικίας 7-12 χρόνων. Κάθε πρόγραμμα διαρκεί 90 λεπτά και είναι σχεδιασμένο για μια τάξη, συνδέεται με τη σχολική ύλη και παρέχει τη δυνατότητα για γενικό εμπλουτισμό γνώσεων σαν επέκταση της διδακτέας ύλης. Τα παιδιά συμμετέχουν ενεργά, και ένα χρόνο διπλάσια είναι αφιερωμένο σε εργασία και ανταλλαγή πληροφοριών. Επομένως εί-

ναι πιο αποτελεσματικό όταν παρουσιάζεται στο σύνολο μιας μοναχά σχολικής τάξης. Η παρουσίαση των προγραμμάτων γίνεται από μέλη του Παιδικού Μουσείου (εμπνευστές), τα οποία εκπαιδεύονται εντακτικά σε ειδικά βήματα στις νέες μεθόδους διδασκαλίας στα Μουσεία.

Οι κυριότεροι στόχοι των εκπαιδευτικών προγραμμάτων είναι: Να συνδεθούν οι εμπειρίες των παιδιών με θέματα επιστημονικά, ιστορικά, αισθητικά, μέσα από την εφαρμογή ειδικών μεθόδων. Να γίνει η επικοινωνία στο Μουσείο μια εμψυχιστική εμπειρία για το παιδί, προοριζόμενη στις ανάγκες και τις δυνατότητες του. Να δοθεί στο παιδί η ευκαιρία να ανακαλύψει κρύβεται μελέτης μέσα από συγκεκριμένα πρόβλημα του Μουσείου και όχι απλώς να του μεταδοθούν πληροφορίες. Το παιδί καλείται να παρατηρήσει, να ερευνήσει, να μάθει μέσα από τη αίσθηση, να αξιολογήσει, και με τον τρόπο αυτό να βοηθηθεί να κατανοήσει τον φυσικό και τεχνητό κόσμο που περιβάλλει.

Στόχος ακόμη είναι η ευαισθητοποίηση των δασκάλων στις ειδικές μεθόδους διδασκαλίας στα Μουσεία και η συμμετοχή τους. Εκπαιδευτικά προγράμματα στα Μουσεία για σχολικές ομάδες 1991-1992

Για την Β' και Γ' Δημοτικού: Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο, Πατρίων και Τοίτσια 1 «Ταξίδι στον χρόνο», «Ανακαλύπτοντας τα αγάλματα που έφτιαξαν στην αρχαία Ελλάδα», «Τα ίχνη του Αναγεμνιστή». Για την Δ' Δημοτικού: Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο, Πατρίων και Τοίτσια 1 «Ταξίδι στον χρόνο», «Ο δώδεκα θεοί», «Ταξίδι στην αρχαία Ελλάδα», «Η ζωή των αρχαίων Ελλήνων μέσα από τα επιτύμβια», «Μπορείς να ξεχωρίσεις ένα αρχαίο από ένα κλασικό άγαλμα;». Για την Ε' Δημοτικού: Βυζαντινό Μουσείο, Βασ. Σοφίας 22 «As γνωρίσουμε τις βυζαντινές εκδόσεις», «Ανακαλύπτοντας μια τοιχογραφία». Για την ΣΤ' Δημοτικού: Πολεμικό Μουσείο, Ριζών 1 & Βασ. Σοφίας «Η Ελληνική Επανάσταση», «Η Βαλκανική πόλεμοι». Πληροφο.: Παιδικό Μουσείο, Δημητρίου 7-9, 11528 Αθήνα, τηλ.: 7290202.

Οι εκδηλώσεις στο Παλέμιο

Με στενή συνεργασία Ελλάδας - Ιταλίας (περιφερειακή κυβέρνηση Σικελίας) οργανώθηκε το Μάιο 1992, στο Παλέμιο της Σικελίας, ένα ιδιαίτερα πλούσιο, ποικίλο και ενδιαφέρον ωμάτημα εκδηλώσεων γύρω από τη Μουσική Ελλάδα.

S.O.S. Νικόπολη

Η Νικόπολη, από τα σημαντικότερα βυζαντινά κέντρα της Β. Ελλάδας, καταστράφηκε από σεισμούς ή αδυναμία της πολιτείας να δράσει. 1. Οι Εφορίες Κλασικών Αρχαιοτήτων και Βυζαντινών Αρχαιοτήτων των Ιωνανών δεν διαθέτουν το απαιτούμενο και αρκετά εκπαιδευμένο προσωπικό προκειμένου να ασχοληθούν με τη Νικόπολη, παρόλο που υπάρχουν τα χρήματα για τη συντήρηση και αναστήλωση αυτής της μοναδικής στο χώρο

αρχαιολογικά

των Βαλκανίων πόλης (χρήματα των ΜΟΠ Αμερικού έχουν διατεθεί για το σκοπό αυτόν). 2. Η κατοχύρωση των Αρχαιολογικών Υπηρεσιών και του Δήμου αναστέλλει κάθε βασιική προσπάθεια. 3. Γίνεται προσπάθεια να καταστρατηγηθούν τα χωροτάξια σχέδια που εφύδουν τρεις φάσεις στην περιοχή και απαγορεύουν τη δόση στην καρδιά της βυζαντινής πόλης. Επίσης, το ΚΑΖ δέχεται πιέσεις για την ανατροπή αυτών των σχεδίων υπέρ του διπλανού χωριού, το οποίο και μπαίνει ολοένα να σφίξει μέσα στον αρχαιολογικό χώρο. 4. Το 1913 ο Φιλαδέλφειος (Α.Ε.) ανέλαβε το χώρο. Έκτοτε όμως τίποτα δεν έχει γίνει για τη συντήρηση και δημοσίευση του υλικού αυτού. Μόλο που η Α.Ε. διεκδικεί την επιστημονική αρμοδιότητα, τίποτα δεν πράττει. 5. Έχει ζητηθεί από το Wiseman Team των ΗΠΑ άδεια για δορυφορική και ψηφιακή χαρτογράφηση, η οποία, παρότι θα ήταν πολύ χρήσιμη, δεν δόθηκε. Στον Αμμότοπο βρέθηκε αείνα που μαρτυρεί για τη ζωή του ανθρώπου στο χώρο ήδη από το 500.000 π.Χ. Τα μνημεία ρημάτων παράδειγμα ρωμαϊκά ψηφιδωτά που οικονομοφορούνται σε εργασία του Φιλαδέλφειου και σήμερα μάτια θα φάει να δει ο επισκέπτης...

Ο Κούρος του Μουσείου Getty

Ο Κούρος του Μουσείου J.-P. Getty, μαρμάρينو άγαλμα γυναικού νέου άνδρα, που από το 1985, όπως αγοράστηκε από το Μουσείο, έχει καταστεί το επικεντρωμένο ερευνητικό όραμα και αρχαιολογικής έρευνας και διαμάχης μεταξύ των ειδών, αποτέλεσμα το θέμα διεθνούς Colloquium που πραγματοποιήθηκε στην Αθήνα, στο Μουσείο Κυκλαδικής Τέχνης - Ίδρυμα Ν.Π. Γουλιανέρη, τον Μάιο του 1992. Το Colloquium —το πρώτο που έχει ως θέμα τη γνησιότητα ενός αρχαίου αντικειμένου—οργανώθηκε υπό την αιγίδα του Μουσείου J.-P. Getty και του Ίδρυματος Ν.Π. Γουλιανέρη. Εκτός που ήταν να εστιαστεί την πρόσφατη θέση της έρευνας για τον Κούρο συγκεντρώνοντας ιστορικούς της Τέχνης και Αρχαιολόγους, ειδικούς στη γλυπτική της Αρχαϊκής περιόδου (600-480 π.Χ.), καθώς και επιστήμονες ειδικούς στην ερευνητική ανάλυση του μαρμάρου και στην τεχνική της αρχαϊκής γλυπτικής. Το Μουσείο Getty στομάζει επιπλέον έκθεση για τον Κούρο, που θα πραγματοποιηθεί την άνοιξη του 1993. Η έκθεση θα περιλαμβάνει πλήρη ενημέρωση για όλη την έρευνα που έχει γίνει σχετικά με το άγαλμα καθώς και σειρά από εκπαιδευτικά προγράμματα.

Το Μουσείο Μπενάκη εκπροσωπεί την Ελλάδα στο εξωτερικό

Για μια ακόμη φορά το Μουσείο Μπενάκη εκπροσωπεί την Ελλάδα στο εξωτερικό, συμμετέχοντας με 65 απόλυτα αντικείμενα στην έκθεση «Τα καλύτερα Αρχαία Παχινιδιών στην Ευρώπη», την οποία οργανώνει το Μουσείο Παχινιδιών του Μιχάλεν στο Βέλγιο, για να γιορτάσει τα 10 χρόνια της λειτουργίας του. Στην έκθεση, που θα διαρκέσει από τις 24 Απριλίου ως τις 11 Οκτωβρίου 1992, παρου-

σιάζονται αντιπροσωπευτικά παχινιδία από όλες τις χώρες της Ευρωπαϊκής Κοινότητας. Το υλικό με το οποίο συμμετέχει το Μουσείο Μπενάκη στην έκθεση περιλαμβάνει αντικείμενα που καλύπτουν διαχρονικά την εξέλιξη και τη σημασία των παχινιδιών στον ελληνικό χώρο. Στα εγκαίνια της εκθέσεως το Μουσείο Μπενάκη εκπροσώπησε η Μαρία Αργυριάδη, της οποίας το διδύλο «Η κόουλα» κυκλοφόρησε πρόσφατα.

Το έργο της Α.Ε.

Στα τέλη Μαΐου έγινε ο απολογισμός του έργου της Αρχαιολογικής Εταιρείας το 1991, η οποία συμπλήρωσε και τα 155 χρόνια από την ίδρυσή της. Το έργο της για το 1991 υπήρξε και πάλι πολύ σημαντικό και όλα οι παράγοντες εργάστηκαν με ιδιαίτερη συνέπεια. Πραγματοποιήθηκαν: χαρτογράφηση των εργασιών στο χώρο των Μυκηνών, γεωφυσικές έρευνες στη Στύμφαλο και τη Μαντινεία, καταγραφή και μελέτη των ευρημάτων των ανασκαφών της Θήρας, συντήρηση και επανέκθεση αρχαιολογικού υλικού στη Δίλο, συνέχιση της έρευνας στον Ραμνούτο Δατικής, πολυμορφες εργασίες στον Απόλλωνα Μαλεάτα, έρευνες στον Θέρμο Τριχινιδίος καθώς και στη Μινώα Αμοργού, στη Σύμη Βιάννου, ανασκαφές στη Μασολοβία (Βελγία), Θήρα, Χριστιανική Αμφίπολη, Πολύστολο Αβδηρών) καθώς και στην Πάρο και Νάξο. Επίσης η Α.Ε. κυκλοφόρησε πλούσιο ενημερωτικό υλικό (Ε.Δ.Α.Ε.) καθώς και πολλές μονογραφίες και μελέτες.

Μακεδονία

Επιστημονική ενημερωτική διήμερη συνέλευση, με θέμα «Η έρευνα για την αρχαία Μακεδονία», οργανώθηκε στα αρχές Απριλίου η Ακαδημία Αθηνών στο Ε.Ι.Ε. Παλλά, ενδιαφέροντα και πρωτότυπα θέματα ανακοινώθηκαν και γνώμες ανταλλάχθηκαν, φερόντας στο φως της δημοσιότητας εργασίες για την αρχαιολογία, την ιστορία και τον πολιτισμό της Μακεδονίας.

Εκδηλώσεις του ΜΕΑΤ

Το Μουσείο Ελληνικής Λαϊκής Τέχνης οργανώνει και παρουσιάζει έκθεση με θέμα «Τα μεταξωτά της Πρωσίας — από το κομμάκι στο μετάξι και τα μεταξωτά υφάσματα», και παράλληλα έκθεση με φωτογραφίες της περιοχής της Κιουπλάνας από τη συλλογή της Βέτας Λένυ-Κωστίδου. Επίσης έκθεση με μεταξωτά υφάσματα της Νέας Κίου με υλικό από τη συλλογή του «Λευκαριζέου Λαογραφικού Κέντρου Νέας Κίου», εκδήλωση χορού με πρόγραμμα εκμάθησης παραδοσιακών χορών από την περιοχή της Βιθυνίας, παράσταση με χορούς και τραγούδια από την περιοχή της Βιθυνίας με το συγκρότημα του συλλόγου Περαμίων Κυζικηνών και ομιλίες: Λέτα Θεολόγου: Τα μεταξωτά χαλά του Ηέσπερος (Κάρουκ) ομιλία αφιερωμένη στην ανώνυμη Ελληνίδα υφάντρα χαλιών.

Μαρία Θεοχάρη: Τα πολυτελή υφάσματα στο Βυζάντιο.

Νικόλαος Παπαγεωργίου: Οι δρόμοι του μεταξωτού.

Έφη Φάιτου-Jones: Μετάξι και άργυρος: η μεταλλοκολλητή στο ελληνικό κέντημα του 19ου αιώνα.

Νικόλαος Σταυρούλακης: Η μελέτη των μεταξωτών υφασμάτων του Εβραϊκού Μουσείου Αθηνών: οικονομία και εμπόριο της Ελλάδας με την Πρωσία.

Βέτα Λένυ-Κωστίδου: Μνήμες από τα Κιουπλά της Πρωσίας, Βιθυνία Ματαλάη: Τα μεταξωτά της Κίου, Νέα Κίου: Η συνέχεια μιας παράδοσης ως το 1940.

ΕΚΕΦΕ ΔΗΜΟΚΡΙΤΟΣ

Το 1991 το ΕΚΕΦΕ ΔΗΜΟΚΡΙΤΟΣ συμπλήρωσε 30 χρόνια ερευνητικής ζωής. Επίσης, το μοναδικό στην Ελλάδα εργαστήριο Αρχαιομετρίας του «Δημόκριτος» συμπλήρωσε φέτος 5 χρόνια λειτουργίας, από τότε που του οποίου έχει παρουσιάσει σημαντικά επιτεύγματα.

Οι τομείς δραστηριότητας του εργαστηρίου είναι τρεις: η χρονολόγηση αρχαιολογικών, ανθρωπολογικών και παλαιοντολογικών υλικών, η μελέτη της τεχνολογίας κατασκευής αρχαίων υλικών και αντικειμένων (κεραμικά και μέταλλο) και τέλος η μελέτη της προέλευσης των αρχαίων μνημείων από κεραμικό ή μάρμαρο.

Ο «Δημόκριτος» ξεκίνησε πρώτος από το 1977 τις μετρήσεις αρχαιολογικού υλικού. Από τότε έχει αναπτύξει μεθοδολογία για τη μελέτη της ποιότητας κατασκευής και προέλευσης αγάλων και επιγραφών και τη διερεύνηση του τεχνολογικού επιπέδου των κοινωνιών σε διάφορες εποχές και περιοχές. Η μελέτη των στατικών και των σταλισματικών των σπηλαίων άρχισε το 1987. Από το '87 επίσης λειτουργεί η μοναδική εγκατάσταση εργαστηρίου άνθρακα 14 για τη χρονολόγηση οργανικών υλικών, με την οποία έχουν αναλυθεί περί τα 150 δείγματα. Στα κεραμικά γίνεται τότε αυθεντικότητα με τη μέθοδο της θερμοφωτολυσίας.

Το 1983 αναπτύχθηκε μεθοδολογία για το χαρακτηρισμό (είδος) και την προέλευση των ελληνικών μαρμάρων, κάτι που θα μπορούσε να έχει εφαρμογές και σε νεότερες κατασκευές.

Τέλος, από πέρσι το εργαστήριο Αρχαιομετρίας εκδίδει το δικό του δελτίο, που ονομάζεται Δελτ. Α., έχει πρωτοπόρα εμφάνιση και ενδιαφέροντα υλικά.

Δημιουργία νέου κέντρου μελέτης

Το Κέντρο Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων του ΥΠ.Π.Ο. οργανώνει από το 1985 εκπαιδευτικά προγράμματα που απευθύνονται σε παιδιά (σχολικής ομάδας ηλικίας 10-12) και ενήλικες.

Στόχος των εκπαιδευτικών προγραμμάτων είναι να βοηθήσουν τη νέα γενιά, να προσεγγίσει με τον πλέον σωστό τρόπο τα πολιτι-

αρχαιολογικά

ομικά επιτεύγματα των προγόνων της, στόχος αρκετά σημαντικός αν αναλογιστεί κανείς την κρισιμότητα της εποχής μας και την πολιτισμική ισοπέδωση που μας απειλεί.

Μέχρι σήμερα έχουν πάρει μέρος στο Εκπαιδευτικό Πρόγραμμα 105.000 και πλέον παιδιά, αριθμός πολύ ενθαρρυντικός, που καταθέσει το Κ.Ε.Π. στο χώρο της Εκπαίδευσης.

Για την καλύτερη λειτουργία των εκπαιδευτικών προγραμμάτων και την πληρότερη κάλυψη ιδίων όσων συμμετέχουν ο' αυτά το Κ.Ε.Π. φιλοδοξεί να δημιουργήσει ένα κέντρο μελέτης και έρευνας. Για το σκοπό αυτό οργανώνεται διεθνή διαβίβαση στα πλαίσια εκπαιδευτών, ερευνητών και φοιτητών.

Μουσείο Μπενάκη

Το Μουσείο Μπενάκη, στην προσπάθειά του να εξελιχθεί σε Μουσείο Ιστορικής Συνέχειας του Ελληνισμού, ευρέως τις συλλογές του. Έτσι πλουτίζεται, χάρη στη χορηγία της εταιρείας «Παπασιπέρης Α.Β.Ε.Σ.», με ένα νέο σημαντικό απόκτημα. Πρόκειται για πηλίκο ειδικά ανδρικής μορφής. Το έργο αυτό προέρχεται από αποικιακό εργατήριο της Κάτω Ιταλίας και είναι το 500 π.Χ. περίπου.

Γιατί όχι η Ελλάδα;

Τον Ιανουάριο (14.1.92) άνοιξε στο Παρίσι (Μουσείο Orsay) το 3ο Διεθνές Σαλόνι Μουσείων και Εκθέσεων. 280 Μουσεία από διάφορες χώρες του κόσμου εκπροσωπήθηκαν. Η Ελλάδα ήταν απουσία. Γιατί. Σημειώνουμε ότι, παράλληλα με την έκθεση, λειτουργεί και τμήμα συντήρησης έργων τέχνης καθώς και τμήμα έκθεσης βιβλίων τέχνης.

Πρωτοβουλίες στο ΥΠ.ΠΟ.

Ενώ ανυπόστατος το παρόν σχόλιο, γίνεται ουχίτηχη στη Βουλή για το νέο «οικονομικό» σχέδιο νόμου του ΥΠ.ΠΟ., που, σύμφωνα με τις προθέσεις της νέας του υπουργού κ. Μπενάκη, θα κάνει αποτελεσματικότερες τις επεμβάσεις και ανασηλεύσεις. Για λόγους παρόμοιους όπως και για το νομοσχέδιο ΤΑΓΑ-τόντα της κ. Μερκούρη, εκδηλώθηκε πάλι αντιπαράθεση με τους αρχαιολόγους, ενώ την πλήρη αντίθεση τους εκδήλωσαν όλα τα κόμματα της αντιπολιτευόμενης. Επισημασιάζουμε, από την πλευρά μας, να προβούμε σε σχετικές αναλύσεις όταν δημοσιευθεί το οριστικό κείμενο του νέου νόμου.

Στο μετώπο, θαλωμένα είναι τα θέματα του Οργανισμού του ΥΠ.ΠΟ., της αναθεώρησης του αρχαιολογικού νόμου, της κωρυσής της συμβάσεως της Γρανάδας (1985), της ποιτικής προστάσεως της πολιτιστικής κληρονομιάς. Ούτε και αποσχολεί τους αρμόδιους το θέμα δημιουργίας αυτόνομου Υπουργείου Περιβάλλοντος, που να καλύπτει το φυσικό και το ανθρωπογενές περιβάλλον στη χώρα μας.

Πρωτοβουλίες παίρνει, όμως, το ΥΠ.ΠΟ. στο δρόμο που άνοιξε η κ. Μερκούρη. Όχι μόνο επιμένει στη μετωπική αρχαιολογία της Λακωνίας, αλλά για τις «ανάγκες» κορυσμού

στις Η.Π.Α. των 2500 χρόνων της Δημοκρατίας ετοιμάζει την αποστολή νέας «φορμιάς» σημαντικότητας αρχαιολογικών αντικειμένων (όπως της περιήμφης στήλης της Ηγρούς), που δεν είναι ποτέ ταξιδεύει ως τώρα, ενώ «σε ανταπόδοση» οι Αμερικανοί θα μας έρναστειλουν πολλά αντικείμενα από εκείνα που είχαν εκτεθεί στην Αθήνα το 1979. Το θέμα της εξαγωγής και έκθεσης αρχαίων κατόντασε σε φτηνή πια (ως προς τις προθέσεις και τη σοβαρότητα) οσού-μπίζ-ε. Για την επιτυχία του, κάθε αντίρρηση-διαστομής και σκεπτικισμός έπαισαν οριστικά και αμετακλήτως από την πλευρά πολιτικών ηγεσών, ηγεσών κομμάτων, αλλά και πολλών υπηρεσιακών παραγόντων.

Παράλληλα, μέσα στην «κλασική» γραμμή, το ΥΠ.ΠΟ. συνεχίζει την αλλοπρόσβαλη πολιτική των αποχορυστησών κτηρίων, που φτάνουν ως την καταρρύσκαση του οποίου κύρους έχει απομείνει στα κεντρικά συμβολαία του, και ιδιαίτερα για τα Νεότερα Μνημεία. Ειδικά με το κτήριο Κορφή-Πανειστηρίου, στην Αθήνα, έχουμε αποχορυστησμούς μέσα σε λίγους μήνες, από ένα ΚΣΜΜ με αλλαγμένη σύνθεση και μία ύποπτη-πονη μόλις πριν από μερικές εβδομάδες, φεβρουάριο και εγνώφως ότι το κτήριο θα προστατευθεί. Δηλαδή, επιθεβαιώνεται, δυστυχώς, το χυδαίο «κρατός μαχαίρι (είσαι Π. Αγγελόπουλος), κόβεις και τρως πεπνόν δεν κρατός μαχαίρι (απόλός πολιτής), δεν τρως πεπνόν... Αλλά υπάρχει και η παραλλαγή-αλλαγή με το 13ο ΚΣΜΜ νεοκλασική της με τη Ν.Δ. κ.λπ. Τότε μόλις κούρσε το ΥΠΕΚΩΔΕ, εξαφανίζεται ο σχετικός άκελος και εμπνδίζει την αναστήλωση του σπιτιού του Μακρυγιάννη (στο Άρως) που ο ίδιος το μετέβαλε σε ερείπιο».

Αλλά γίνονται και αποχορυστησμοί των κτηρίων ενός από τα ελάχιστα παραδοσιακά σύνολα που απέμειναν στη Θεσσαλονίκη, εκείνων του παλαιού σπυροδρομικού σταθμού. Πάλι μέσα σε ελάχιστους μήνες. Ταυτόχρονα, το ίδιο υπουργείο, με φαρδιά-πλατιά την υπογοφή του τέως υπουργού του, παρά τους ισχυμένους νόμους, παρέχει πλήρη άδεια για ανέγερση «νεοεθνοεπισμιάς» μονό-κτιρίου με πρόθετου ορόφου στη Χώρα της Πάτρας, πολύ κοντά στο μοναστήρι, λίγους μήνες μετά τις διακρυβερτες τελετές για την «πανά Νήσον», την έκδοση πολυτελούς ογκώδους τόμου και τον διεθνή θόρου που προκάλεσε. Μία νήσον όπου, από τη μία το ίδιο το μοναστήρι και από την άλλη η κοινοτική ζωή. Επομένως σωστήν εστιαστική-τεμαχίζοντες τες, όπως το ΥΠΕΚΩΔΕ να προχωρήσει σε καθορισμό χρήσης της. Μάθαμε μάλιστα ότι στο νησί ανθεί για νέα επαγγελματική κατηγορία, των «κρατών οικιστών», που μόλις εντοπίστην την προέγγιση κότερου και «ζυγίσουν» τα ενδιαφέροντα του κατόρου του σπιτιού με τα οποία να μετεκλύσων για οικόπεδο. Αλλά και στο ίδιο το μοναστήρι, όπως μαθαίνουμε, κάθε νέος κάτοικος κελιάς φροντίζει να αλλάξει την πλακόστρωση και να «εκουχορήσει» τον εξοπλισμό του.

Ελάχιστα παραδείγματα, από αυτά που μαθαίνουμε, διασταυρώνοντας της πληροφορίας στα ραφεία της «Αρχαιολογίας» - ή έξω από αυτά.

Βασίλης Κ. Δωροθινής

Το ιστορικό κέντρο της Λισαβόνας αναστήλυνεται

Προχωρεί η αναστήλωση κτηρίων στο Κιάδο, το ιστορικό εμπορικό κέντρο της Λισαβόνας, που καταστράφηκε μερικά από την πυρκαγιά της 25.8.1988 και για το οποίο είχαμε ήδη αφιερώσει σχόλιο με από τις στήλες αυτές. Οι εργασίες αναστήλωσης άρχισαν τον Ιούνιο του 1991, με υπεύθυνον τον Πορτογάλο αρχιτέκτονα Αλάρδο Σίζ Βιέιρα, και προχωρούν συναντώντας εμπόδια μόνον από... νομική πλευρά (συνδιοκτιστές κ.λπ.), ενώ όλα τα τεχνικά προβλήματα φαίνεται να έχουν επιλυθεί. Για παράδειγμα, και όταν ακόμα επιβάλλεται καταδάση τμήματος κτηρίου, ανασκατεύονται ή ίδια πρόσφατα και φυλάσσονται γ' αυτό ακόμα και οι πέτρες από την παλαιά πρόσφαση.

Η όλη στρατηγική των αναστήλωσης έχει εντόσει στην προοπτική της το θέμα των νέων χρήσεων κτηρίων, από τα οποία ένα μεγάλο ξενοδοχείο, που θα αποτελέσει άξονα για την επανακτίση της συνοικίας, προγραμματίζεται γ' ανοίξει τις πόρτες το αρχές του 1993. Διεθνής είναι και η κινητοποίηση για το Κιάδο, με κινήτηρη δόνηση χορηγιών και προμηθειών από άλλα κράτη. Έτσι, το γαλλικό κράτος και άλλοι επιχειρηματίες χρηματοδοτούν την αρχιτεκτονική μελέτη και τον εκσυγχρονισμό του κτηρίου του Εθνικού Μουσείου Σύγχρονης Τέχνης, στο Κιάδο, σε κτήριο του 18ου αιώνα.

Βασίλης Κ. Δωροθινής

Οδύσεια και αρχαία τέχνη

Με τίτλο Οδύσεια και αρχαία τέχνη, «ένα έπος με λόγο και εικόνα», πραγματοποιήθηκε έκθεση στο Edith C. Blum Art Institute, Bard College, Annandale-on-Hudson, NY. Πάνω από 60 εκθέματα «εκονογράφησαν» την επίβραση του ομηρικού έπους στην τέχνη του δου α. π.Χ. όσο και στις μετέπειτα περιόδους (έως τη ρωμική εποχή).

Ταφικές θεότητες

«Ταφικές θεότητες αρχαίων πολιτισμών» είναι ο τίτλος της έκθεσης που πραγματοποιήθηκε στο Art Institute of Chicago, IL, και στην οποία εξετάζονται οι ομοιότητες και οι διαφορές στο ταφικό έθιμο μεταξύ των φερόμενων πολιτισμών της αρχαιότητας (Αιγύπτου, Ελλάδας, Ιράν, Μεσοποταμίας, Αφρικής, Οκεανίας, Προκολομβιανή Αμερική κ.ά.).

Γραφή

Με θέμα «Η αρχή της κατανόησης: Η γραφή στην αρχαιότητα» οργανώθηκε έκθεση στο Kelsey Museum of Archaeology, Ann Arbor, MI., στην οποία εξετάζονται η προέλευση και η διάδοση των αρχαίων συστημάτων γραφής στη Μεσόγειο. Μετάξύ αυτών η σφραγιδική γραφή, τα ιερογλυφικά, η ελληνική γραφή, η λατινική, η κοπτική, η δημοτική κ.ά. Τονίζονται επίσης η φύση του υλικού που έφερε τη γραφή και μαρτυρεί για τον χαρακτήρα της.

Σημαντική έκθεση

Απαρτήρη σχεδόν πέρασε μια, κατά τη γνώμη μας, σημαντική έκθεση. Πρόκειται για την έκθεση με τίτλο «Γράμματα από την αρχαιότητα» που οργανώθηκε στο Πνευματικό Κέντρο του Δήμου Αθηναίων (Ακαδημίας 50) σε συνεργασία με τη Φιλανθρωπική Πρεσβεία και το Φιλανθρωπικό Ινστιτούτο Αθηνών. Στην έκθεση παρουσιάστηκαν πάπυροι οι οποίοι ρίχνουν φως στην ιδιωτική, καθημερινή ζωή των Ελλήνων κατοίκων της Αιγύπτου στους ελληνιστικούς και τους ρωμαϊκούς χρόνους. Οι πάπυροι αυτοί προέρχονται από το «χρυσό-τιμωμένο παραγέμισμα» που είναι οι μούμιες. Μέχρι πρότινος, η ζωγραφική επιφάνεια που έφεραν έπρεπε να καταστραφεί προκειμένου να αναγνωστεί το κείμενο που ήταν γραμμένο επάνω. Όμως, ο διεθνής του φιλολαϊκού Ινστιτούτου Αθηνών, Γ. Φρανσέ, βρήκε μέθοδο η οποία επιτρέπει να σωθούν και η ζωγραφική επιφάνεια και το κείμενο. Έτσι, το Πανεπιστήμιο της Ουβάλα, το Μουσείο Βικτωρία καθώς και ιδιώτες διαθέτουν ουλγάρες πάπυρων που φέρνουν σημαντικά πτυχές του ιδιωτικού βίου των Ελλήνων κατοίκων της Αιγύπτου.

Το Λαογραφικό Ιστορικό Μουσείο Λαρίσης

Ένα σημαντικότατο πολιτιστικό γεγονός για τη Λάρισα και όλη τη Θεσσαλία υλοποιείται αυτές τις μέρες: η δημιουργία για την οικοδόμηση του ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΟΥ ΙΣΤΟΡΙΚΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ της πόλης. Μακριά η προσπάθεια της Λαογραφικής Εταιρείας Λαρίσης, που είχε ξεκινήσει πριν από 20 χρόνια. Ο σκοπός της φιλοδοξίας και μεγάλης εμβέλειας: η περιουσία του παραδοσιακού υλικού του περασμένου Θεσσαλικού χωριού, η μελέτη του γεωγραφικού και κτιριοδομικού πληθυσμού σε όλες τις εκφάνσεις του βίου τους καθώς και της αστικής ιστορίας της πόλης. Με την άκνη δραστηριότητα που επέδειξε η Εταιρεία, κατορθώσε στο διάστημα αυτό να συγκεντρώσει σημαντικά σε αριθμό και υψηλής ποιότητας, λαογραφικό υλινόθετο, αντικείμενα και να προωθήσει τη μελέτη τους. Η επιβράβευση από την Πολιτεία υπέρθε η παραχώρηση 6.200 στρεμ., εντός του σχεδίου πόλεως, και η επαρκής χρηματοδότηση για την απόρριξη υπερπέρατων έργου με την ένταξη του στο Π.Ε.Π. Θεσσαλίας. Το κτήριο έχει εμβαδόν 2.250 μ², με άνετες αίθουσες για τα εκθέματα, ανεξάρτητα συντηρήσεως των αντικειμένων, χημικό εργαστήριο, γραφεία, βιβλιοθήκη και χώρους αποθήκευσης του πλεονάζοντος υλικού. Το κτήριο είναι τοποθετημένο στο

οικόπεδο κατά τρόπο που αφήνει ευρύχωρη ακαλύπτη έκταση για στάθμευση αυτοκινήτων, υπαίθρια έκθεση κτλ. Αρχιτεκτονικά, έχει στοιχεία από παραδοσιακή κτιριακή μορφή της Θεσσαλίας και γενικά του βορειοελλαδικού χωριού, καλύπτεται δε με στέγες και κεραμίδια. Επιπλέον, σχεδιάστηκε έτσι ώστε να εξυπηρετεί άνετα τις ανάγκες του Μουσείου.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ

Ζ' Διεθνές Κρητολογικό Συνέδριο: Μερικές σκέψεις και προτάσεις

Ο θεσμός των Κρητολογικών συνεδρίων ξεκίνησε πριν από τριάντα χρόνια και γρήγορα καταβίβηκε διεθνώς, εξασφαλίζοντας κάθε φορά τη συμμετοχή της μεγάλης πλειοψηφίας των ερευνητών που αρχολογούν με τα ζητήματα της ιστορίας, φιλολογίας και αρχαιολογίας (αλλά και άλλων συναφών κλάδων των λεγόμενων ανθρωπιστικών και κοινωνικών επιστημών) της Κρήτης. Το Συνέδριο πραγματοποιείται κάθε πέντε χρόνια και το χρονολογικό φάσμα που καλύπτει είναι τεράστιο. Από τα πρώτα προπολεμικά χρόνια (περιλαμβάνει ακόμα και θέματα του Πλαστόκωνου) έως τη σημερινή εποχή. Οι ανακοινώσεις εντάσσονται σε τρεις ενότητες βάσει χρονολογικών κτηρίων: α) Προϊστορικοί και Αρχαίοι Χρόνοι, β) Βυζαντινοί και Μέσοι Χρόνοι, γ) Νεότεροι Χρόνοι.

Το Ζ' Διεθνές Κρητολογικό Συνέδριο πραγματοποιήθηκε στο Ρέθυμνο, από 25 έως 31 Αυγούστου 1991. (Βλ. και «Αντί-475, σ. 60). Από πλευράς συμμετοχής ήταν (ως και τα μεγαλύτερα συνέδρια που πραγματοποιήθηκαν τα τελευταία χρόνια στο ελλαδικό χώρο: 317 ανακοινώσεις –ισοθιτά περισσότερες από ό,τι στο όλο τα προηγούμενα Κρητολογικά συνέδρια – ήταν προσηγορευμένα, αλλά τελικά πραγματοποιήθηκαν 262. Συμμετείχαν ερευνητές από την Ελλάδα και από 20 χώρες του εξωτερικού, ενώ ανακοινώσεις έγιναν στα ελληνικά, αγγλικά, γαλλικά, γερμανικά, ιταλικά.

Την ευθύνη της διοργάνωσης αυτού του Κρητολογικού Συνεδρίου είχαν ο Δήμος Ρεθύμνου και η Ιστορική Λαογραφική Εταιρεία Ρεθύμνου. Εκπλήξατο το γεγονός ότι το Πανεπιστήμιο Κρήτης, στην έδρα του οποίου πραγματοποιήθηκε το Συνέδριο, δεν συμπεριλάμβανε στους διοργανωτές. Οι παραπάνω φορείς και η οργανωτική επιτροπή, αντιμετωπίζοντας την ελλειπή κατάσταση της πόλης και γενικά όλα τα προβλήματα που συνεπάγονται μια τόσο μεγάλη συνεδριακή διοργάνωση, κατάφεραν να τη φέρουν σε πέρας με επιτυχία και να τη βελτισώσουν σε σχέση με τις προηγούμενες, αν και οι τεχνικές αδυναμίες που απείθησαν. Το συνέδριο χρηματοδοτήθηκε από τα Υπουργεία Πολιτισμού και Τουρισμού και από άλλα τμήματα.

Πέρα από τις δεκαπεντάλεπτες επιστημονικές ανακοινώσεις, στο πλαίσιο του συνεδρίου διοργανώθηκαν δύο ολοήμερες. Η πρώτη περιλάμβανε διάλεξη για το έργο του Παντελή

Πρεβελάκη, ενώ στη δεύτερη παρουσιάστηκαν ευρήματα της πρόσφατης ανασκαφής του Πανεπιστημίου Κρήτης στην Ελευθέριος Σπύρας, στο πλαίσιο του συνεδρίου. Διοργανώθηκαν εκθέσεις και εργαστήρια σε μνημεία και αρχαιολογικούς χώρους της περιοχής, όπως για παράδειγμα στην Υστερομινωική Ζώνη, στο Σαν Ψηλορείτη (ωφ. 1200 μ.).

Ασφαλώς δεν είναι δυνατή στο χώρο αυτού του σημειώματος η αναλυτική παρουσίαση κάθε ανακοίνωσης. Επιπλέον, η απουσία θεματικών ενότητες δυσκολεύει την έστια και οργανωμένη παρουσίαση των ανακοινώσεων. Με μια εντελώς συνοπτική αναφορά θα επιδιώξουμε να δώσουμε μια εικόνα (εξ ανάγκης σχηματική αλλά, ελπίζουμε, όχι στρεβλή) του κλίματος μέσα στο οποίο κινήθηκαν οι εργασίες του συνεδρίου. Ας σημειώσουμε επίσης ότι, λόγω των ειδικών ενδιαφερόντων του γράφοντος, η εικόνα αυτή θα είναι ίσως το πιστό σε ό,τι αφορά τις εργασίες του πρώτου τμήματος του Αρχαιολογικού.

Στο πρώτο αυτό τμήμα, το οποίο συγκέντρωσε την πλειοψηφία των ανακοινώσεων – 104 στον αριθμό –, κυριαρχούσαν οι ανακοινώσεις ανακοινώσεις, ενώ ακολουθούσαν οι εισηγήσεις ιστορικού και φιλολογικού χαρακτήρα. Βεβαίως, δεν έλειψαν οι ανακοινώσεις που εντάσσονται σε άλλα ερευνητικά πεδία όπως αυτά της γεωλογίας, της παλαιοτολογίας και της φυσικής ανθρωπολογίας. Μεγάλο μέρος των αρχαιολογικών ανακοινώσεων, αφορά στην παρουσίαση ανασκαφών και επιμέρους ευρημάτων ή κατηγοριών αρχαιολογικού υλικού, ενώ έγιναν και παρεμβάσεις που έθγαν προβλήματα ερμηνείας αρχαιολογικών ζητημάτων. Ενδιαφέρουσες ήταν οι λίγες, διατυπώσιμες ανακοινώσεις που αφορούσαν θέματα ιστορίας της κρητικής αρχαιολογίας, αλλά και επιστημονική και πολιτικά δηλητική ενός αλληλεπιδρώντος επιστημονικού κλίματος, η σχεδόν παντελής απουσία ανακοινώσεων θεωρητικού και μεθοδολογικού χαρακτήρα. Οι φιλολογικές και ιστορικές ανακοινώσεις απηχούν κυρίως στις επιγραφές και νομισματικές μνήμες, αλλά και στις αναφορές για την χρήση μέρους του έργου των αρχαίων Ελλήνων και Ρωμαίων συγγραφέων.

Στο δεύτερο τμήμα (90 ανακοινώσεις), μεγάλη ομάδα αποτέλεσαν οι φιλολογικές και οι φιλολογικο-ιστορικές ανακοινώσεις με επικεντρωμένη αυτίτητά στα έργα της Κρητικής Αναγέννησης. Μια δεύτερη, εξίσου μεγάλη ομάδα αφορούσε τα ζητήματα της Βυζαντινής και Μεταβυζαντινής τέχνης. Τέλος, λίγες σκέψεις ήταν οι ανακοινώσεις, που μέσα από φιλολογικές και αρχαιολογικές επιδιώξεις να διερευνηθούν κοινωνικές διαδικασίες. Ελαχιστοί ήταν και εδώ οι παρεμβάσεις στα ζητήματα της μεθοδολογίας της έρευνας.

Στο τρίτο τμήμα (64 ανακοινώσεις), το θεματολόγιο ήταν περισσότερο διαφοροποιημένο. Ζητήματα λαογραφίας, κοινωνικής ανθρωπολογίας, πολιτικής και οικονομικής ιστορίας, γλωσσολογίας, φιλολογίας των νεότερων χρόνων περιλάμβανε ήταν στις ανακοινώσεις. Ενθαρρυνόταν στο γεγονός ότι αρκετές ανακοινώσεις λαογραφικού, απηχούσαν να κατονομάσουν ζητήματα ασκονομικών διαδικασιών, ερευνητών από την κρισηρή, ως τα τελευταία χρόνια, τόσο της λαογραφίας, αυτή που κέντρο της έρευνας βέβαι, κυρίως η αποκλειστικά, την πνευματική λαϊκή δημιουργία.

αρχαιολογικά

Και μόνο η παρουσία ενός τόσου μεγάλου αριθμού ερευνητών θα αρκούσε να καταστήσει το Ζ' Κρητολογικό Συνέδριο ως ένα από τα μεγαλύτερα επιστημονικά γεγονότα της χρονιάς. Εξάλλου, αυτή η εντυπωσιακή συμμετοχή αλλά και το ευρύτατο θεματολόγιο μαρτυρούν το τεράστιο επιστημονικό ενδιαφέρον που συγκεντρώνει η Κρήτη ως γεωγραφικό και ιστορικο-ανθρωπολογικό πλαίσιο αλλά και ως σημείο αναφοράς για τη διακριτική και διαπολιτισμική διερεύνηση του χώρου της ανατολικής Μεσογείου.

Όμως, από και πέρα αρχίζουν τα προβλήματα. Η επιτυχία ενός συνεδρίου δεν κρίνεται μόνο από τον αριθμό των συμμετεχόντων ή από την ποιότητα οργανωμένων ανακοινώσεων, όσο στην ουσία δείχνει τι αν είναι αυτό. Αυτό που διαφοροποιεί ένα συνέδριο από ένα συλλογικό τόμο είναι η δυνατότητα που, εξ ορισμού, έχει το συνέδριο για άμεση ανταλλαγή απόψεων, για ζωντανό διάλογο, για δηλωτική επιστημονική αντιπαράθεση, με απώτερο στόχο τη διαμόρφωση προωθητικών συνθέσεων. Στο εν λόγω συνέδριο, ο ισχυρός διάλογος και η αδυναμία διαμόρφωσης συμπερασματικών συνθετικών προτάσεων ήταν τα κυριότερα προβλήματα. Φυσικά, αρκετές από τις αιτίες του παραπάνω φαινομένου θα πρέπει να αναζητηθούν στα κυρίαρχα παραδείγματα γύρω από τα οποία οργανώνονται τα επιμέρους επιστημονικά πεδία, στις ιστορικές τους καταβολές στην ιδεολογική τους συγκρότηση. Δεν είναι στους στόχους του παρόντος άρθρου να θέσει τα παραπάνω ζητήματα. Εδώ θα σταθούμε μόνο στην οργανωτική δομή του συνεδρίου που, πιστεύουμε, δεν είναι άμοιρη ευθύνης. Αν και υπήρχε πάντα χρόνος για συζήτηση, η γενεαλογική μορφή του συνεδρίου στάθηκε ανασταλείστικη παράγοντας στην ανάπτυξη έντονου διαλόγου και θερμοκραγικής αντιπαράθεσης. Αναφερόμαστε στην απουσία θεματικών κύκλων γύρω από τους οποίους θα περιερίφταναν οι ανακοινώσεις και οι συζητήσεις, στην απουσία εναλλακτικών μορφών επιστημονικού διαλόγου και επικοινωνίας, στην έλλειψη των ανακοινώσεων σε τμήματα με βάση αποκλειστικά χρονολογικά κριτήρια. Έτσι έχουμε, για παράδειγμα, στο πρώτο τμήμα ανακοινώσεων για τα ενδημικά ελάτρωτα της Τεταρτογενούς, αμέσως μετά από ανακοινώσεις για την Κυκλοδική Ειδωλοπλαστική και πριν από ανακοινώσεις για το ρόλο των φαρμακευτικών φυτών στη Ρωμαϊκή Κρήτη. Επιπλέον, οι συνέδριοι κολώνταν να περάνουν μέρος σε συζήτηση μετά το τέλος εναλλακτικών συνεδρίσεων, που διαρκούσαν από τρεις έως πέντε μ.ω.ς. ή και περιλάμβαναν από ενίοτε έως δεκαεννιά ανακοινώσεις.

Ισως η συγκεκριμένη μορφή διοργάνωσης να ανταποκρίνεται στις προ ζήτησης συνθήκες. Όμως σίγουρα, με την προοδευτική εξειδίκευση της επιστημονικής γνώσης αλλά και τον ταυτόχρονα δεσποτισμικό χαρακτήρα της έρευνας, η απαίτηση για ένα νέο οργανωτικό πλαίσιο, που να διασφαλίζει τον πολυπλευρό διάλογο, είναι πλέον παραπάνω από εμφανής. Εμφανής στόχος της διοργάνωσης, μέχρι τώρα, ήταν η συγκεντρωτική όλων των ερευνητών των ανθρωπολογικών πεδίων που αφορούν την ιστορία της Κρήτης. Σίγουρα δεν είναι ανεφάρθη μια τέτοια σύνθεση, όμως η σημερινή επιστημονική έρευνα έχει πολύ περισσότερο απαιτήσεις. Είναι, νομίζουμε, καιρός να αναθεωρηθεί

αυτός ο στόχος και να αναπτυχθεί προβληματισμός για το πώς το Κρητολογικό Συνέδριο θα γίνει βήμα διαλόγου, ενημέρωσης, επιστημονικής κριτικής και, γιατί όχι, προγραμματισμού μελλοντικής δραστηριότητας. Μέσα απ' αυτό το πρίσμα καταθέτουμε τις παρακάτω προτάσεις, με την ελπίδα να δώσουν ερεθίσματα για περαιτέρω συζήτηση:

α) Ο χαρακτήρας του συνεδρίου γίνεται θεματικός. Δηλ. ορίζεται εκ των προτέρων ένα κεντρικό επιστημονικό ζήτημα, γύρω από το οποίο κολώνεται ερευνητές απ' όλους τους κλάδους των ανθρωπιστικών αλλά, όπου αυτό είναι εφικτό, και των θετικών επιστημών, να καταθέσουν την επιστημονική τους συμβολή. Ορίζονται ενότητες, στις οποίες θα συζητούνται επιμέρους όψεις αυτού του κεντρικού επιστημονικού ζητήματος. Οι διακεκομμένες συζητήσεις σε κάθε ενότητα, ειδικά στο επιμέρους προς διερεύνηση επιστημονικό ζήτημα, θέτουν το πλαίσιο και οικειοποιούνται τις τάσεις της έρευνας, ενώ είναι υπεύθυνα και για τη συνολική παρουσίαση των συμπερασμάτων της κάθε ενότητας συζήτησης. Επίσης, επιδικείται, όπου βέβαια αυτό είναι δυνατό, η διεπιστημονική διερεύνηση του υπο συζήτησης προβλήματος.

β) Την ευθύνη της διοργάνωσης αναλαμβάνει επιστημονική επιτροπή, αποτελούμενη από ερευνητές ειδικευμένους στα επιμέρους ζητήματα που κάθε φορά συζητούνται.

γ) Η επιστημονική συζήτηση διεξάγεται μέσα από πολυμερές μέσο που, κατά το δυνατό, πληρεί ενημέρωση, διάλογο και τεκμηριωμένη αντιπαράθεση. Έτσι θα μπορούσαν, για παράδειγμα, να υιοθετηθούν: η από κοινού προγραμμάτιση ενός ζήτηματος από διαφόρους ερευνητές με τη μορφή του στραγγιλιού τραπέζι, η παρουσίαση posters, οι ενότητες ελεύθερων συζητήσεων κτλ. Η συζήτηση διεξάγεται μετά το τέλος της κάθε ανακοινώσεως, Τελευταίως, αξίζει, νομίζουμε, να θυσούμε τη μορφή των Πρακτικών του συνεδρίου. Είναι εδωλή και δεκαετολογική η δυσχερέσκια για την υπερβολικά αργοεπιγεμινή έκδοση των Πρακτικών. Το οικονομικό πρόβλημα είναι μόνο ένα από τους λόγους, ενώ οι ουσιαστικότερα θα πρέπει να αναζητηθούν στα όσα είπαμε παραπάνω. Είναι φανερό ότι η κυκλοφορία των Πρακτικών νέαν χροιά μετά την πραγματοποίησή του συνεδρίου, σε μια εποχή που η γνώση αναπτύσσεται και διεξάγεται με τέτοια ταχύτητα, καθιστά αρκετά επιστημονικά κείμενα ανεπικαιρά και σπερ στην άμεση πρόσβαση σε μια πραγματικά πολύμηνη πηγή πληροφοριών.

Γιάννης Χαμηλάκης
Dept of Archaeology
University of Sheffield
Sheffield S10 2TN
ΕΛΛΑΔΑ

2ο Διεθνές Συνέδριο Θρακικών Σπουδών

Το Αρχαιολογικό Μουσείο Κομοτηνής και το Κέντρο Θρακικών Μελετών του Μορφολογικού Ομίλου Κομοτηνής οργανώνουν, με τη συμπαράσταση του Δήμου Κομοτηνών και του Ήνθου ομίλου του Υπουργείου Πολιτισμού, το 2ο Διεθνές Συνέδριο Θρακικών Σπουδών στην Κο-

μοτηνή από 20 έως 27 Σεπτεμβρίου 1992. με θέμα:

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΙ, ΕΛΛΗΝΙΣΤΙΚΟΙ, ΡΩΜΑΪΚΟΙ ΧΡΟΝΟΙ

Στόχοι του Συνεδρίου είναι: 1. Η ανακοίνωση προσηπών ανακαλύψεων ερευνών και η παρουσίαση αρχαιολογικών χώρων, μνημείων και ευρημάτων. 2. Η καταγραφή νέων επιστημονικών δεδομένων και παραστάσεων της φιλολογικής, ιστορικής και αρχαιολογικής έρευνας στο χώρο της Αρχαίας Θράκης. 3. Η ανταλλαγή απόψεων μεταξύ των ειδικών επιστημόνων και η συσφιξη των σχέσεων μεταξύ τους για μια στενότερη και αποδοτικότερη συνεργασία. 4. Η ενημέρωση του ευρύτερου κοινού για τα ιστορικά και αρχαιολογικά θέματα της Θράκης και συγχρόνως η προσβολή των μνημείων και των αρχαιολογικών θησαυρών της περιοχής.

Πληροφορίες στα τηλέφωνα (0531) 22.411, 21.571, Μουσείο Κομοτηνής, (0531) 27.344 Μορφολογικός Όμιλος Κομοτηνής, Διεύθυνση Αρχαιολογικού Μουσείου Κομοτηνής, Α. Συμεωνίδου 4, 69100 ΚΟΜΟΤΗΝΗ

Α' Διεθνές Αρχαιολογικό Συνέδριο για την Αιτωλοακαρνανία (Μεσολόγγι, 13-15 Δεκεμβρίου 1991)

Στην Ιερά Πόλη του Μεσολογγίου, πρωτεύουσα του νομού Αιτωλοακαρνανίας, συνήλθε από 13 έως 15 Δεκεμβρίου 1991 το Α' Διεθνές Αρχαιολογικό Συνέδριο για την Αιτωλοακαρνανία*, με σκοπό την έρευνα, μελέτη και προβολή των μνημείων του Νομού Αιτωλικών και Ακαρνανίας και «την ιερότητα αναπτύξεως κοινών προτεραιοτήτων σ' ένα ολοκληρωμένο πρόγραμμα που θα ανταποκρίνεται στις ανάγκες της περιοχής». Το συνέδριο διοργάνωσε 20μελής οργανωτική επιτροπή, με άμεση ευθύνη της Νομαρχίας Αιτωλοακαρνανίας και με τη βοήθεια της ΣΤ' Εφορείας Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων (Πάτρα), πρόθυμη δε σπάνια για επιστημονικό συνέδριο, μεταδιδόνταν ζωντανό από την τοπική τηλεόραση δικτικής Ελλάδος (ΓΔΕ).

Οι εργασίες του συνεδρίου είχαν χωριστεί σε τέσσερις θεματικές ενότητες. Η πρώτη ήταν αφιερωμένη στην προϊστορική περίοδο και σ' αυτήν έγιναν τρεις ανακοινώσεις. Ο Α. Παπαδόπουλος (Η Δικτική Ελλάδα και το Ιόνιο Νησί κατά τη μυκηναϊκή) διαπίστωσε (με βάση την αρχαιολογική του τάφου, τα τορκικά έθιμα, την κεραμική και τα μακροεπιχρυσωμένα) την ανάπτυξη μιας «μυκηναϊκής κοινής» στην Δ. Ελλάδα. Ο Κ. Σούρβερ (Θέματα σχετικά με την Αιτωλοακαρνανία των υπερπολεοδομένων χρόνων) ασχολήθηκε με δύο θέματα, την προέλευση και διάδοση του ηλεκτρού και του θησαυρού γαλκάνων όπλων και σκευών (VE III γ εποχή) από το Ψαρολίθι Καλυδονίων. Τέλος, υπήρξε και μία ανακοίνωση (Ι. Νεραντζής, Θρησκευτική και κοινωνική θεολογία της φυλετικής κοινωνίας στην προϊστορική Αττική και Αιτωλοακαρνανία) που αφορούσε τον μινωικό προέλευση, στην οποία ερευνηθήκαμε τα ανάμεσα Φανεικές, Βουκαϊκές, Αγρίνιου, Φίνια. Δύο ακόμη ανακοινώσεις, για το χροσίοι τμήμα του ΠΕ οικισμού στο Πλατυλάκι Αστακού

αρχαιολογικά

(Μ. Κουμιοζέλη) και για την μυκηναϊκή επέκταση στην περιοχή της Αιτωλοακαρνανίας (Ν. Σγουρτίου-Πολυχρονίου), ελπίζοντας ότι θα δημοσιευτούν στα Πρακτικά.

Στη δεύτερη ενότητα (Κλασική και Μετακλασική περίοδος) παρουσιάστηκαν κατ' αρχήν τα μέχρι τώρα αποτελέσματα δύο προγραμμάτων με διεθνή συμμετοχή και γενρή οικονομική και επιστημονική στήριξη (Οιωνόδια, Στράτος). Για τις Οιωνόδες μίλησαν ο καθ. Fr. Brin (Το θέατρο των Οιωνόδων), κυρίως για τις απεικονιστικές επιγραφές και την από παλαιότερα γνωστή στο επιστήμονα προσοχή του, ο Β. Γούνος (Περί του θεάτρου των Οιωνόδων) για τη μέχρι τώρα αρχαιολογική έρευνα των λειψάνων του θεάτρου καθώς και τα αποτελέσματα των εν ερέρλιε ερευνών η Ελ. Σερμπέ-Τσιπουατού (Ανασκαφές στην πόλη των αρχαίων Οιωνόδων) για δύο κτήρια, ίσως το βουλευτήριο και σπόμ με καταστήματα στην αγορά των Οιωνόδων, που ανασκάπτονται η καθ. Eva Maria Schmidt (Έκθεση περί του γεωμνημικού ανασκαφικού τομέως στις Οιωνόδες) για το κτήριο τραπεζοειδούς κατάφυτος που πρώτος είχε ανασκάψει ο Β. Powell. Τι ανακινούσε συμπλήρωσε τρόπον τινά η Ερνάντη στο χώρο (15.12.1991).

Αναπτύχθηκε και η ανασκαφή των νεωστικών (Α. Κολώνος). Για την Στράτο μας μίλησε ο E. L. Schwandner (Οι αρχαιολογικές έρευνες στην αρχαία Στράτο) και ο Μ. Fell (Η επιφανειακή έρευνα της Στράτης από την ΣΤ Ε.Π.Κ.α. σε συνεργασία με ΔΔΙ και 5 πνευματική υπηρεσία) που παρουσίασαν τα αποτελέσματα των τελευταίων ερευνών στην διελπιστή αγορά της Στράτος, και το θέατρο, μετά την κατεδάφιση μέρους των σπιτιών του εγκαταλελειμένου χωριού Σουροβίγλι, καθώς και τη μεθοδολογία των επιφανειακών ερευνών. Και εδώ η Ερνάντη στο χώρο (15.12.1991) υπηρέτησε πολύ διαδραματικά.

Σ' ένα τρίτο μείζον πρόγραμμα εξελίσσεται η ανασκαφή του Θέρμου, που χρηματοδοτείται από την εν Αθήναις Αρχαιολογική Εταιρεία. Ο καθ. I. Παπασποστόλου (Περί Θέρμου) παρουσίασε το ολοκληρωμένο πλέον σχέδιο των αντιστήριξης (ανατολική και δυτική) τούων και έκινε σκέψεις για τη χωροταξική μελέτη του ερίου, με πομπική οδό μεταξύ τούων που συνδέει το βουλευτήριο με τον ναό.

Σημαντική ήταν επίσης η παρουσία στο συνέδριο μιας ομάδας ερευνητών που τα τελευταία χρόνια συζητούν τούον το έργο του Κ. Klaffenbach κ.λπ. Έτσι ο Η.-J. Gehlke (Η πολιτική και πολιτισμική εξέλιξη της αιτωλοακαρνανίας στον 5ο και 4ο π.Χ.) προσέβαλε να ανατρέξει τις απόψεις του Ε. Kirsten περί «βαρβαρικής» ενδοχώρας και των «καταφυγίων» με μία ανατομική εξέταση της πολιτικής εξέλιξης, της πολεοδομικής εξέλιξης, του κοινωνικοοικονομικού συστήματος αλλά και των υψών του κενού των Ακαρνανίων. Ο καθ. Ρ. Funke (Οργανωτική διάρθρωση των Ακαρνανίων Κοινού υπό τις φερόμενες νεοεφευρεμένες ψηφισιακές προενέας στο Θύρριο) μας έδωσε μία εικόνα της ανταγωνιστικής ιστορίας έως το 167 π.Χ., όπου χρονολογείται η νέα επιγραφή από το Θύρριο, ερευνώντας τις φερόμενες παραστάσεις στην Ακαρνανία. Η Claudia Antonelli (Η ιστορική ονομασλογία κατά το Lexicon of Greek Personal Names, vol II), ως συντάκτρια του

αρχαιολογικού με την Αιτωλία μέρους μιας παρουσίασε τα πρώτα αποτελέσματα με βάση το υλικό που έχει συγκεντρωθεί για τα αιτωλικά ανθρώπινα ονόματα, αλλά και στατιστικά στοιχεία (π.χ. για την κατανομή ομοσπονδιακών ονομάτων μεταξύ Αιτωλίων και μη), τέλος, ο D. Strauch (Η εξέλιξη των οικιστικών σχημάτων στην Αιτωλία και Ακαρνανία επί Ρωμαϊκρατίας) ασχολήθηκε μ' ένα θέμα με το οποίο είχε ασχολήσει και ο Μ. Πετρόπουλος στο συνέδριο του Αγρινίου (1988).

Τρεις ακόμη αρχαιολογικές ανακοινώσεις εκλάσαν την ενότητα αυτή. Ο Φ. Πέτρος (Αμυνόμενα Αιτωλοακαρνανίας Β' Σιμόνης) συνέχισε την παρουσίαση παρατηρήσεων που έκανε (και χώρων που φωτογράφησε) κατά τις περιόδους και επεμβάσεις του ως αρμόδιος Έφορος Αρχαιοτήτων. Είθε το παράδειγμα του να ακολουθούσαν και άλλοι κατά καιρούς «εν Αιτωλία και Ακαρνανία αρχαιολογίαστές». Ο Β. Καταράς έκανε «Παρατηρήσεις στην αρχαιολογία και τη λειτουργία των ρωμαϊκών θεμάτων κοντά στο Μεσολόγγι», και ο Π. Πάντος μία πρώτη παρατήρηση της ανασκαφής (1989-90) στο «Καστράκι Τσιπολιάνων (Ν. Ευρυτανίας), ένα αιτωλικό φρούριο στον Άγιο Αθανάσιο».

Η τρίτη ενότητα των ανακοινώσεων αφορούσε τη βυζαντινή περίοδο. Η Β. Παπαδοπούλου (Νέα στοιχεία για την παλαιοχριστιανική Νούπακτο) παρουσίασε, και εν μέρει συνέθεσε, τα στοιχεία που προκρίνουν από τις σπαστικές ανασκαφές στη Νούπακτο. Ο Αθ. Παλιούρας έκανε «Επί της κτίσης του ναού της Αγίας Μαρίας στην Αγία Βασίλειη της Αιτωλίας σε σχετισμό με χώρους και μνημεία της γύρω περιοχής. Ο Δ. Κωνσταντίνος και η Ασ. Καρδάση τέλος τα αντίστοιχα της ανασκαφής του Αγίου Δημητρίου Μασσοκίου Αγρινίου και η Φρ. Κεραλάιτου της ανασκαφής μεσοβυζαντινών τείρων στη θέση «Ταβάρλας» Ερμιόνας Αγρινίου. Ο Χρ. Κατσιμής (Υψηλή Παναγία. Ένα άγνωστο βυζαντινό μνημείο του Αρκαδίου) και η Ε. Σπινούλα-Ζαβιτανάκη (Νέα βάζα στη μνημειακή ζωγραφική του 17ου και 18ου αιώνα στην Αιτωλοακαρνανία) εκλάσαν την ενότητα αυτή, μαζί με την κ. Γιαννακοπούλου που μίλησε για «Επιμνημόσυνη χωρά της Αιτωλοακαρνανίας (14ος-15ος αι.)».

Τέλος, στην τετάρτη ενότητα (Προβληματισμοί-προτάσεις) ο Σ. Στεϊρος έδειξε, με κάποια παραδείγματα και από την Αιτωλοακαρνανία, τη σημασία των αρχαίων ερειπίων για τη γεωλογική και σεισμολογική έρευνα. Ο Θ. Μ. Πολίτης παρουσίασε τη συμβολή στην έρευνα και προβολή των μνημείων της αιτωλοακαρνανίας του τοπικού ιστοριοδίφου Κ.Σ. Κωνσταντα και ο Α. Κολώνος (Το έργο της ΣΤ Εφορείας Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων στην Αιτωλοακαρνανία κατά την τελευταία οκταετία) ένα πονόραμα πολλών και κερτιζομένων και αεροφωτογραφημένων αρχαίων και προβολή της περιφέρειας, με τις κυριότερες ανακαλύψεις σε κάποιους χώρους, μερικές σημαντικότερες, όπως π.χ. ο θολωτός τάφος μέσα σε πρωτοελλαδικό τύμβο στο Λουτράκι Κατούνας. Η Ερνάντη αυτή (από αόρατο) στους αρχαιολογικούς χώρους της Αιτωλοακαρνανίας, που πρέπει να πάρει και τη μορφή της, είναι διαμορφωμένη με την μελέτη του έργου, γενόμενου και μελλοντικού, και για τις φθορές, καταστροφές και κινδύνους των μνημείων, και για τις ευθύνες όλων

μας (κράτους, τοπικών αρχών, πολιτών). Πρέπει που έτοιμα και ο Π. Πάντος υπονοεί, ζώντας τα συμπεράσματα από τις εργασίες του συμposium. «Στα χρόνια που θα έλθουν, κατάλξη: «τα ελλείποντα μνημεία για την ένταση των ιστορικών και αρχαιολογικών ερευνών στην αιτωλική και ακαρνανική χώρα, τα οποία νομίζουμε ότι κατέστησαν εμφανή κατά τις εργασίες του Α' Συμposium, θα έχουν τη συνέχεια που πρέπει στο μεγάλο, ένδοξο και σημαντικό αυτό μέρος της πατρίδας μας. Η γη της Ακαρνανίας και της Αιτωλίας [...] κρύβει ακόμη πολλά μυστικά. Αλλά η σπείριση γι' αυτό στο Β' Συμposium».

Π. Α. Πάντος

* Δεδομένου ότι το 1988 είχε διοργανωθεί άλλο συνέδριο στο Αγρίνιο (βλ. ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ 29, Δεκ. 1988, σ. 93-94 και τώρα τον ονομάζω «Πρακτικά - Α Αρχαιολογικό και Ιστορικό Συνέδριο Αιτωλοακαρνανίας, Αγρίνιο 21-22-23 Απριλίου 1988», Αγρίνιο 1991), με θέμα τη «μνημειακή κληρονομία και ιστορία της Αιτωλοακαρνανίας», γεννάται η απορία, γιατί πήδη Α' και γιατί «Συμposium». Η απορία λύνεται επί τόπου μεταξύ Μεσολογγίου και Αγρινίου μ' ένα πάθος δυναμικού κατοπητό από τον νηφάλιο ξένο ή Ευσταθίου.

Μουσείο και Σχολείο

Από το 1990, η ειδική επιτροπή για τα εκπαιδευτικά προγράμματα σε Μουσεία του τόπου, σε συνεργασία με το Υπουργείο Παιδείας και το Υπουργείο Πολιτισμού, καθιέρωσαν σειρά εκπαιδευτικών σεμιναρίων, που απευθύνονται σε εκπαιδευτικούς Α/Βθιασών και Β/Βθιασών εκπαιδευτικά και οργανώνονται σε διάφορους νομούς της χώρας.

Το 1ο Σεμινάριο οργανώθηκε στο Ν. Αργολίδος (Ναύπλιο, 1990) σε συνεργασία με το Πελοποννησιακό Λαογραφικό Ίδρυμα και το Βρετανικό Συμβούλιο.

Το 2ο Σεμινάριο πραγματοποιήθηκε το 1991 στο Ν. Πελοπόννησο (Δάο) σε συνεργασία με το Αριστοτελείο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης.

Το Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, εις μνήμην του Κίτση Γ. Μοκρή, οργάνωσε ημερίδα με θέμα «Μουσείοσκέψεις». Ο σύγχρονος τρόπος πραγματοποίησης με το Μουσείο. Η ημερίδα πραγματοποιήθηκε στις 28.11.91 στο Βόλο και στις 29.11.91 στη Λάρισα.

Μετα την παρουσίαση των προγραμμάτων δημοσιογραφικών ομάδων εργασίας (με θέματα: α) Εκπαιδευτικό πρόγραμμα στο Μουσείο, β) Μουσείοσκέψεις, γ) Εκπαιδευτικό πρόγραμμα από εκπαιδευτικούς, δ) Εκπαιδευτικές εκθέσεις. Αυτές οι ομάδες εργασίας δημιούργησαν τη δυνατότητα για ευρύτερο πεδίο συνεργασίας και επεξεργασίας των πληροφοριών.

Β' Συνέδριο «Φεραί-Βελεστίνο-Ρήγας»

Η Επιστημονική Εταιρεία Μελέτης «Φερών-Βελεστίνο-Ρήγα» προγραμματίζει, σε συνεργασία με το Σύλλογο Βελεστίνο-Ρήγας, με τη συμπλήρωση του Δέμου Βελεστίνο και υπό την αιγίδα του Υπουργείου Πολιτισμού, τη διοργάνωση του Β' Επιστημονικού

αρχαιολογικά

Συνεδρίου με θέμα «Φεραί-Βελεστίνο-Ρήγας» (Αρχαιολογία-Ιστορία-Λαογραφία-Φιλολογία-Οικονομία κ.λπ.).
Οι εργασίες του Συνεδρίου έχουν 4 ημέρες διάρκεια (1-4 Οκτωβρίου 1992) και θα γίνουν στο Βελεστίνο.

Το Α' Συνέδριο «Φεραί-Βελεστίνο-Ρήγας» πραγματοποιήθηκε με μεγάλη επιτυχία στο Βελεστίνο το 1986 και κυκλοφόρησαν τα Πρακτικά του σε αγκυλωτό τόμο 680 σελίδων, το 1990.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

ΘΕΜΑ: Ιστορικές Αρχαιότητες Μανταμάδου

Χαιρετίζουμε την Συνάντηση Αρχαιολόγων που γίνεται στην πόλη της Μυτιλήνης. Ευχόμαστε καλή επιτυχία στις εργασίες σας και με την ευκαιρία αυτή θα θέλαμε να πάρουμε μέρος στη συζήτηση σας με την παρούσα επιστολή.
Η Κοινότητα Μανταμάδου προκειμένου να διαφυλάξει την ιστορία του τόπου μας και τα κειμήλια που είναι η ζωή και η αναπνοή του πολυβασιανισμένου αυτού χώρου του Β.Α. μέρους του Νησιού μας θέλουμε να λάβετε υπ' όψη σας τα παρακάτω και να μας ενημερώσετε σχετικά για τη διάδοση αυτών των ανεκτίμητων ιστορικών μνημείων που είναι το στόλισμα και το καμάρι του τόπου μας.
Στο δεύτερο Ασπρονήσι υπήρχε παλιά ανδρικό μοναστήρι με ερείπια τείχους που το περιέβαλλε, τα ερείπια των κελιών και πολλά θεμέλια βυζαντινά με κουρασάνι και κεραμοίδη.

Το εν λόγω μοναστήρι το μνημονεύει στα απομνημονεύματά του ο Άγιος Γρηγόριος Επίσκοπος Νύσσης ο οποίος όταν επέστρε-

ψε από την Νύσσα διά θαλάσσης για να μείνει μόνιμα στη Λέσβο σαν Λέσβιος και για να χρίσει μοναστήρι στη Γέρα τα ερείπια του οποίου υπάρχουν μέχρι σήμερα, το καράβι βρήκε μεγάλη τρικυμία και αναγκάστηκε να προσάρει στις «Λευκάς νήσους» και λέει «εφιλοξενήθημεν παρά των μοναχών της Ιεράς Μονής των Λευκών νήσων». Τα ερείπια του μοναστηριού αυτού πολλοί ερευνητές τα αναζητήσαν και δεν τα είχαν βρει μέχρι το 1989 και αυτό γιατί στο σύμπλεγμα των νήσων Τορκάκια το μεγαλύτερο και καταπράσινο είναι ο «Μπαρμπαλάς» και η προσοχή όλων εντοπίστηκε εκεί.

Το 1989 ο πατήρ Ευστατίος Δήσσης με τον κ. Ιωάννη Φουντούλη καθηγητή Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης ερμηνεύοντας σωστά τας «Λευκάς Νήσους» έμαζαν τα δύο νησάκια που και σήμερα λέγονται Ασπρονήσια και πράγματι στο δεύτερο το μεγαλύτερο βρήκαν τα ερείπια της Ιεράς Μονής την οποία ο Άγιος Γρηγόριος Νύσσης στα απομνημονεύματά του αναφέρει.

Ο κ. Ιωάννης Φουντούλης υποσχέθηκε στον πατήρ Ευστατίο Δήσσο ότι θα προτείνει και θα πετύχει στη Σύγκλητο του Πανεπιστημίου να ερευνηθούν τα ερείπια της Ιεράς Μονής γιατί έχουν μεγάλη ιστορική και αρχαιολογική αξία στην όλη ιστορία της Λέσβου.

Υπάρχουν βάσιμες ενδείξεις ότι μέρος των ερειπίων βρίσκονται στον θυθό γύρω από το νησί από γεωλογικές μεταβολές στον χώρο αυτό.

Εκτός δε τις αρχαιότητες στο άμεσο περιβάλλον υπάρχουν μεγάλα αρχαιολογικά αξία ευρήματα και αρχαιότητες στην απέναντι ακρογιαλιά των νησιών (απόσταση 1 μίλιου περίπου) τις οποίες επαγγελματίες γραπτάς και προφορικούς γνωστοποιούμε και στους δύο κλάδους αρχαιολογίας κλασικής και βυζαντινής και που δυστυχώς μέχρι σήμερα δεν ελήφθη γι' αυτές —τις Αρχαιότητες— καμιά μέριμνα. Αυτές είναι οι εξής:

1) Το βυζαντινό εξωκλήσι του Αγίου Στεφά-

νου 11ος-12ος αιώνας, το πρώτο βυζαντινό μνημείο στη Λέσβο στην ομώνυμη θέση Αγίου Στέφανου.

2) Βυζαντινοί χτιστοί τάφοι —υδραγωγείο βυζαντινό στη θέση Ανοιχτός.

3) Ιεράς Ναός με κίονες —μαρμάρινα θυσιαστήρια— λαξευτό πηγάδι σε βράχο, στην ακρογιαλιά Ανοιχτός.

4) Λαξευτοί τάφοι συλημένοι και ασύλητοι στη θέση Παλιός.

5) Στέρνα χτιστή υπόγειος και σκεπαστή με πέτρα έχουσα στην επιφάνεια δύο στόμια το ένα για να εισέρχονται ο' αυτήν τα νερά της βροχής και το άλλο για άντληση, σε αρίστη κατάσταση έτοιμη μετά από ένα πρόχειρο καθαρισμό να λειτουργήσει.

Εκτός αυτών όλων των συγκεκριμένων αρχαιοτήτων πλήθος άλλα ευρήματα υπάρχουν σπαρμένα στην περιοχή Ανοιχτού-Παλιού που η Αρχαιολογική αξία θα μπορούσε να φέρει στην επιφάνεια μεγάλης αξίας ευρήματα που θα τεκμηριώναν την ιστορία του Β.Α. μέρους του νησιού μας.

Ο Μανταμάδος έχει παλιά ιστορία που η ζωντανή παράδοση του τόπου εν μέρει την έχει διασώσει μέσω των αιώνων και το όνειρο όχι μόνο των κατοίκων του Μανταμάδου αλλά όλης της περιοχής είναι αυτή η ιστορία να τεκμηριωθεί με ιστορικά δεδομένα (Αρχαιολογικές ανασκαφές) και με κανένα τρόπο δεν πρέπει την ιστορία του τόπου με τη χυλοτραγουδιωμένη με τη λαϊκή μας Μούσα να ταρfei και να χαθεί.

Επίσης σας κάνουμε γνωστό ότι πριν λίγο καιρό ο Αθηναϊκός Τύπος και πιο συγκεκριμένα οι εφημερίδες «εσος» και «ελευθεροτυπία» δημοσίευσαν επιστολή του Σιλλέγγου Αρχαιολόγου σχετικά με τις Αρχαιότητες των νήσων αυτών (Μπαρμπαλάς-Λευκονήσια κ.λπ.).

Για το Κοινοτικό Συμβούλιο
Μανταμάδου
Ο Πρόεδρος της Κοινότητας
Παναγιώτης Σταμάτης

Δελτίο συνδρομής

Να αποσταλεί συμπληρωμένο και συνοδευμένο από το αντίτιμο της συνδρομής στο περιοδικό **ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ**, οδός Χρ. Λαδά 3, 102 37 ΑΘΗΝΑ

Επιθυμώ να εγγραφώ συνδρομητής για ένα χρόνο - 4τεύχη - από το τεύχος αριθμ.

Συνδρομή Εσωτερικού: Δρχ. 3.500 - Σωματιών, Συλλόγων 4.000 - Οργανισμών, Τραπεζών, Ν.Π.Δ.Δ., Α.Ε. 5.000 -

Μορφών και Σπουδαστών 3.000 (με αποστολή φωτοτυπίας αστυνομικής ή φοιτητικής ταυτότητας αντίστοιχα).

Εξωτερικού: Αεροπ. ταχυδρ. \$27 - Αμερική, Καναδάς, Αυστραλία \$30 - Σπουδαστών εξωτερικού \$22 - Κύπρος \$22

Τρόπος πληρωμής: Ταχυδρομική ή τραπεζική επιταγή στο περιοδικό **ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ**, Χρ. Λαδά 3, 102 37 ΑΘΗΝΑ.

Επώνυμο

Οδός

Πόλη

Ημερομηνία

Όνομα

Αριθμός

Ταχ. Κώδ.

Υπογραφή

Τηλ.